

6. Окрема думка судді Конституційного Суду України Вдовіченка С.Л. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/ng01d710-16> (дата звернення: 10.11.19)

Рязанов Валерій Олександрович,

курсант другого курсу факультету економіко-правової безпеки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Круглова Ольга Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МЕЖІ ВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ У СФЕРУ ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН

У глобалізаційних процесах сучасного світу увага до людини як до найголовнішої цінності зростає. Будь-яка особа наділяється свободою у вирішенні питань свого власного життя, окрім цього держава зобов'язується забезпечити захист цієї свободи і не втручатися у здійснення цього права особою. Але, безсумнівно, в суспільстві, яке взаємодіє і функціонує на демократичних засадах, неможливо повністю забезпечити кожну приватну особу такою свободою, не встановлюючи межі з боку держави. У цьому випадку органи державної влади наділяються відповідними повноваженнями щодо обмеження права особи на свободу приватного життя та її відносин.

Виникає два антагоністичних явища: повна свобода у сфері приватних відносин і можливість обмеження цієї свободи. Сьогодні тема можливості втручання держави у сферу приватних відносин є об'єктом інтересу та вивчення багатьох вчених, які розглядали зазначену проблему з різних аспектів.

Ключовим для розуміння необхідності різних підходів до правового регулювання відносин приватних фізичних та окремих приватних юридичних осіб та відносин за участю суб'єктів державного господарювання є розуміння та розмежування їх для застосування:

1) поняття приватних (індивідуальних) відносин, які застосовуються в цивільному приватному праві з часів Римського права;

2) ринкових відносин, поняття яких у цивільному праві (так само як і в приватному праві часів Риму) не згадується, коли всі суб'єкти діють в умовах ринку та його закономірностей.

Другим ключовим пунктом є розуміння приватних відносин за участю суб'єктів державного господарювання як економічних ринкових відносин. Ринкові відносини – це відносини і зв'язки, які складаються між продавцями і покупцями в процесі купівлі продажу товарів. Держава також виступає найбільшим продавцем та покупцем товарів на ринку. Ці відносини, оскільки вони є приватними за змістом, підкоряються певній низці економічних законів та суспільних закономірностей, які жодним чином не враховуються в цивільному праві, але підлягають урахуванню у правовому регулюванні відповідних приватних відносин як ринкових за допомогою спеціальних правових інструментів.

Приватні відносини радянського періоду мало імперативний характер, було аспектом державної політики, забезпечувалося партійною владою, що обумовлювалось існуючою формою державно-правового режиму. При цьому стримувалося повне волевиявлення, мало місце проникнення держави у всі сфери приватних відносин. Головним завданням держави забезпечення порядку в країні при мінімальном втручанні в приватне життя громадян.

Водночас приватні відносини в країнах континентальної Європи «розглядається як система джерел права, що регулюють відносини між їх учасниками як приватними особами» [1, с. 166]. Саме правовий статус особи є визначальним у регулюванні приватних відносин. Як слушно зазначив С.С. Алексєєв, хоча галузеві методи і механізми, що їм відповідають, за своїми початковими елементами побудовані на двох простих початках – централізованому і диспозитивному регулюванні, останні в кожній галузі у поєднанні зі всією сукупністю способів правового впливу (дозволами, заборонами, позитивним зв'язуванням) отримують своєрідний вираз. Це відображається насамперед у правовому статусі суб'єктів – головній рисі кожної основної галузі під кутом зору властивих їй методу і механізму регулювання [2, с. 173].

З цього приводу в літературі зазначається, що незважаючи на рівноцінність та взаємозв'язок між приватними відносинами і державним впливом, «...підвищена увага все ж таки повинна бути приділена приватним відносинам, оскільки саме вони (поряд чи у поєднанні з правами людини) відображає головні процеси, пов'язані зі становленням системи суб'єктивних приватних прав, які відкривають гарантований простір для власної активної діяльності людей, їх творчості, ініціативи...» [3, с. 18]. Такий підхід допустимий при вирішенні питання щодо взаємозв'язку та співвідношення приватних відносин і державного впливу в конкретний історичний період існування суспільства і держави з урахуванням досвіду, накопиченого у світовій практиці.

У приватному праві виникає поняття індивідуально-приватного володіння, тут відбувається пристосування об'єкта до спільних тенденцій. Зокрема, приватні відносини виникають на підставі прийняття рішення (акта) державного органу, що стосується здійснення функцій держави і не створює цивільно-правових наслідків.

Суть приватних відносин полягає в тому, що в приватних цивільних відносинах головним є забезпечення особистої волі та диспозитивності сторін в реалізації приватних прав. У приватних відносинах головним є забезпечення виконання економічної функції кожного суб'єкта права як учасника таких відносин і держава не повинна втручатися в ці відносини. Державний вплив буде доцільний лише тоді, коли виникає ситуація нездатності забезпечення приватних відносин, які необхідні для відтворювальних процесів у суспільному виробництві. Міра втручання державних органів влади в приватні відносини визначається досягнутим рівнем економіки, а також поточними і перспективними цілями.

Межі втручання держави у сферу приватних відносин залежать від того, яка модель співіснування держави, громадянського суспільства склалася на певному історичному етапі розвитку суспільства. Приватні відносини є самостійною сферою суспільних відносин, головною ознакою якої є її приватний характер. Отже, в сучасних умовах, коли вітчизняне законодавство у сфері регулювання приватних відносин не можна вважати цілком досконалим, важливу роль у забезпеченні гарантій захисту права власності відіграють суди та уніфікована судова практика. Проблема втручання держави на зміст і форми приватних відносин та його адекватного правового забезпечення була і залишається центральною для всієї юридичної науки як такої.

Бібліографічні посилання:

- 1.Правова доктрина України: у 5 т. Т. 3: Доктрина приватного права України / Н.С. Кузнецова, С.О. Харитонов, Р.А. Майданик та ін. ; за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Харків : Право, 2013. с.166;
- 2.Алексєєв С. С. Общая теория права : учебник. Москва : ТК Велби, изд-во Проспект, 2008. с.173;
- 3.Бошицький Ю., Чернецька О. Реформування національної правової системи в контексті формування європейського правового простору. *Юридичний вісник України*. 2009. 5–18 грудня. № 49–50 (753–754), с. 18.